

Ale ještě jsem neskončil s výčtem všeho toho, za co vděčím Janu Firbasovi. Když mi byla v 59 letech povolena kandidatura, on se ujal jejího vyřízení. O deset let poté psal důkladný návrh na můj postup k habilitaci a profesuře. Díky jemu se tedy mohu pokládat za stoprocentního absolventa Masarykovy univerzity. Když se setkal se mnou, aby získal podklady, vyjádřil se tak nějak, že toto ještě v životě musí uzavřít. Jako by on měl ke mně dluh, a ne já k němu.

Na tomto místě přiznávám otevřeně, že vůči němu mám a budu mít dluh. Částečně se ho snažím splácet tím, že Jana Firbase mám před sebou jako živý vzor. A napadá mi, že kdyby bylo u nás více lidí jako on, byli bychom o krůček blíže ke království božímu na zemi.

*PhDr. Jan Pokorný,
farář českobratrské církve evangelické v Brně*

Džentlmen mezi námi

“Gentle manners are a fit robe for firm principles”

Jak jsme znali prof. Firbase, mohli bychom dosvědčit, že byl jedním z mála džentlmenů v naší společnosti. Nešlo při něm jen o korektní a slušné chování, nýbrž především o noblesní laskavost, kterou projevoval v přístupu k přátelům, kolegům a studentům. Měl rozsáhlé a hluboké znalosti, dosáhl vědecké úrovně mezinárodního formátu. Ve svém oboru si byl jist velikými logickými souvislostmi i znalostí drobných detailů. To mu poskytovalo pevnou autoritu spojenou s velkorysou laskavostí. Byl dalek jakékoli namyšlenosti nebo urážlivé ješitnosti, která bývá pokusem jinak vysoce vzdělaných jedinců. Jako jiné vědecky skutečně přínosné badatele ho provázela v jádru osobnosti nenápadná *pokora*. Právě ta je jedním z cenných prvků jeho lidského odkazu. Jestliže se na prahu třetího tisíciletí chystáme nejen vzdělanostně, nýbrž také duchovně a mravně přispět něčím do základů celoevropské kultury, pak to mají být kromě hlubokých a soustředěným studiím nabytých znalostí právě tyto etické hodnoty.

Prof. Firbas si byl vědom toho, že k podstatě badatele a pedagoga bytostně náleží vnitřně *vybudovaná osobnost*. Jen tak může předávat něco skutečně obohacujícího současníkům i dalším generacím. K oné neselhávající vnitřní základně se dopracoval nejen sledováním filozofických a kulturních směrů, nýbrž především tím, že naslouchal svědectvím a zkušenostem křesťanské víry. Bible mu byla stálým průvodcem. S ní přicházel i v dobách nejtěžšího náboženského útlaku do bohoslužebného shromáždění evangelické církve, aby v ní sledoval čtení kralického textu, srovnával je s novějším ekumenickým překladem i s texty anglickými, hlavně však aby přemýšlel o základním poselství daného oddílu. Základy své osobnosti i mezilidských vztahů měl takto prověřeny, prozřápany a promodleny.

To mu dodávalo mysl i v různých osobních zkouškách, jichž nebyl ušetřen. Není mnoho známo, že byl krátce po 17. listopadu 1939 zajištěn s jinými brněnskými studenty a strávil deset dní trapného a úzkostného čekání v gestapáckých věznicích. Zdá se to být krátká epizoda v porovnání s delším a těžším utrpením jiných, ale dovedeme si představit, co pro mladého, začínajícího studenta i tento krátký úsek intenzivního napětí a svíravých obav znamenal. Domýšleli jsme však podle toho, jak jsme ho znali, co ho v těch chvílích potěšovalo, bylo mu posilou a nadějí.

To se později projevilo i v jeho snášení křivd, jakých se mu dostalo v jeho vědecké a pedagogické činnosti od komunistického režimu, který se ovšem zmocnil především výchovy mladších generací a zvláště studentstva vysokých škol, v němž každý diktátorský režim vidí potencionálního nepřítele číslo jedna. Nebyla mu dopřána řádná profesura ani nebyla přijata jeho práce k doktorátu věd. Nakonec byl uznáván víc v cizině než doma. To ho jistě mrzelo, ale snášel tyto ústrky s jakýmsi svobodným nadhledem. Když se někdo pokoušel ho litovat, odkazoval skromně k tomu, že jiní jsou na tom hůř. Samozřejmě měl svoje úmysly, plány a sny do budoucnosti, dospěl však, i když trpkou cestou, k *nelpění*. To je také jeden ze znaků vybudované osobnosti, totiž že člověk dovede rozeznávat, co je opravdu podstatné, co je nutno za všech okolností držet, a na druhé straně co je nedůležité a bez čeho je možné se obejít. Jde o správnou stupnici hodnot. Není větší obtíže pro původce samotného i pro jeho okolí než to, když křečovitě lpí na věci, která je nepodstatná nebo překonaná.

To je jen několik rysů, které jsme si chtěli připomenout z osobnosti prof. Firbase. Takové vzpomínání je vždy provázeno upřímnou vděčností. On sám by se rozhodně bránil jakémukoli vyvyšování své osoby. Nám nezbyvá než znovu promýšlet všechno, co nám svými slovy i jednáním ukazoval a čím nás obohacoval. Na jiném místě jsme zmínili výrok německého myslitele: „*Dankbarkeit ist Denkarbeit*“, „Vděčnost je myšlenková práce“. Jsme voláni k tomu, abychom v nových podmínkách a za nových okolností *domyšleli* nejen vědecký, nýbrž i lidský odkaz prof. Firbase.

doc. PhDr. Ludmila Urbanová, CSc.

Spasení budou tí, kteří nepovedali všetko, čo vedieť sa domnievali... (Ivan Krasko)

První nevymazatelná vzpomínka na Jana Firbase je spjata s mým studiem na Filozofické fakultě v Brně v šedesátých letech. V prázdninách po druhém ročníku jsem najednou dostala dopis z Katedry anglistiky, který zněl: Dostavte se na katedru tehdy a tehdy. Žádné další vysvětlení zpráva neobsahovala. Pamatuji si, že jsem byla celá nesvá. Vždyť jsem všechny studijní povinnosti splnila, knihy do knihovny jsem odevzdala. Nebyla jsem si vědoma žádného přestupku. V této nejistotě jsem onoho pro mne památného dne přišla na katedru. Tam na mne čekal Jan Firbas. Sdělil mi, že by byl velice rád, kdybych přijala místo knihovnice seminární knihovny na Katedře anglistiky. Pro mne to bylo velké vyznamenání, protože jsem byla anglistka pouze vedlejší oborem, mým hlavním oborem byla němčina. Vděčně jsem souhlasila, a od té doby jsem žila v anglistickém světě nádherných anglických knih a ušlechtilých osobností brněnských anglistů. Když jsem o tom později s Janem mluvila, shodli jsme se na tom, že Jan přehodil výhybku v mém životě.

Druhá vzpomínka souvisí s obdobím osmdesátých let, kdy jsem psala kandidátskou práci. Jan si přál, abych se jako fonetička věnovala úloze prozodických rysů z hlediska funkční větné perspektivy. Novum v daném výzkumu představoval výzkumný materiál, který jsem čerpala z čerstvě vydaného londýnsko-lundského korpusu mlu-